

КРАЄЗНАВЧА МОЗАІКА

«ЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК»

У боротьбі проти українського визвольного руху більшовницька влада намагалася знищити не тільки своїх противників, а й зліквідувати ґрунт національного «сепаратизму». Тому її жертвами ставали тисячі й тисячі невинних людей. Лише у кризові моменти історії радянської імперії комуністичний режим для самозбереження мусив вдаватися до маски «гуманної влади». Саме у ці періоди і виникала можливість для частини вже ув'язнених жертв врятуватися завдяки амністіям та реабілітації. Щасливий випадок. Про один з них наша розповідь.

3 квітня 1953 р. військовий трибунал військ МВС Чернігівської області присудив двадцятишестирічну вчительку початкової школи Мотрону Платонівну Лук'яшину до 25 років позбавлення волі з поразкою в правах на 5 років і конфіскацією майна, а її батьку Платону Савостяновичу Киселю «дали» 10 років ув'язнення з поразкою в правах на 5 років і конфіскацією майна. 20 квітня 1953 р. військовий трибунал військ МВС Київського округу залишив жорстокий вирок у силі. Ці люди були засуджені за антирадянську діяльність як члени ОУН.¹

Після смерті І. Сталіна з метою розрядки напруги в суспільстві і відмови від найбільш кривавих рис комуністичної диктатури почався процес амністій і реабілітації для частини жертв сталінських репресій.

Військова колегія Верховного Суду СРСР 21 квітня 1954 р. переглянула справу і визнала П. Киселя невинним, а М. Лук'яшина була засуджена «тільки» на 5 років ув'язнення з поразкою в правах на 2 роки і виключила з покарання положення про конфіскацію майна. Але модій вчительці і тут посміхнулася доля. У тому ж вироку Військова колегія вирішила: «На основі ст. ст. 1 і 6 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 27 березня 1953 р. «про амністії» Лук'яшину М. П. від відбуття покарання... звільнити, зняти поразку у виборчих правах і вважати її як таку, що не має судимості».²

За що згадана ласка? У чому ж суд визнав її винною?

З матеріалів кримінальної справи вимальовується така історія.

У серпні 1947 р. Мотрона Лук'яшина закінчила у Новгород-Сіверську Чернігівської області педучилище і була направлена працювати в с. Озерці Висоцького району Рівненської області на посаду завідувачої початкової школи. Надвечір 20 грудня 1948 р. до її помешкання прийшли три члени ОУН. Вони дали вчительці дві антирадянські листівки і запропонували їй ознайомити колег у школі з їхнім змістом.³ У вирокі Військової Колегії зазначено, що: «Лякаючись сперечатися з бандитами, Лук'яшина взяла листівки і пообіцяла виконати їх завдання. Проте завдання вона не виконала, нікому про отримання листівки не сказала та ніякої роботи по цих листівках з вчителями не проводила».⁴

На зимових канікулах на новий рік Мотрона приїхала до батьків у рідне село Ігнатівку Новгород-Сіверського району. На зустрічі з родичами вона розповіла, що в Рівненській області у зв'язку з організацією колгоспів активізувало діяльність підпілля ОУН. Тому «жити там

стало важко і небезпечно», і висловила бажання переїхати на Чернігівщину. Вчителька розповіла про свою зустріч з українськими підпільниками, показала рідним листівки. Незабаром вона повернулася на роботу, а рівненські агітки залишила у батька.²

Судді Військової Колегії Верховного Суду СРСР вказують далі: «Продовжуючи працювати на старій посаді, Лук'яшина будь-якого зв'язку з бандитами «ОУН» не підтримувала, і в червні 1949 р., після одруження, переїхала з Рівненської до Чернігівської області, де працювала вчителькою до дня її арешту, тобто до грудня 1952 р.»³

Після від'їзду дочки на роботу батько не знав, що робити з листівками. Він, за матеріалами справи, «... зустрів вчителя школи П..., розповів йому, що дочка привезла з Рівненської області дві антирадянські листівки і спитав у нього, куди їх діти. П. ... порадив принести листівки йому. Наступного дня син Киселя Платона, учень 3-го класу, відніс листівки в школу і показав їх вчителю П... Останній взяв листівки і здав їх в РВ МДБ».⁴ (РВ МДБ — Районне відділення Міністерства Державної безпеки).

Таким чином, наївна і довірлива людина підписала собі і дочці вирок. Слідчі сфабрикували справу про їхню націоналістичну діяльність. І навіть вища судова інстанція СРСР в умовах пом'якшення репресивних дій влади, амністуючи М. Лук'яшину, в той же час вважала її винною у зустрічі з представниками українського визвольного руху, не донесенні і не здачі листівок і оцінили провину у 5 років тюрми. Дійсно, тільки щасливий випадок врятував цих невинних від нелюдського покарання.

Сергій БУТКО,
викладач Чернігівського педінституту.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Архів УСБУ по Чернігівській області — ФП-15844. — Арк. 453.
2. Там само. — Арк. 457.
3. Там само. — Арк. 453—454.
4. Там само. — Арк. 454.
5. Там само. — Арк. 454.
6. Там само. — Арк. 455.
7. Там само. — Арк. 455.